

POETEN OLOF THUNMAN

Germund Michanek

POETEN OLOF THUNMAN

På tre små diktsamlingar vilar Olof Thunmans poetiska berömmelse. Men det var knappast Pan spelar (1919), Olands-sånger (1927) och Mark och vindar (1935) som skapade hans rykte, det var hans egen starka och rikt begåvade personlighet som gjorde honom till en legend. Ännu decennier efter sin död lever han i sina vänners minne. Själv såg jag honom aldrig, och jag får nöja mig med att lära känna honom i hans böcker och att här välja ut två dikter för att försöka fånga något av det jag finner vackrast och viktigast i hans verk.

Den karolinska gården handlar om Noors slott. Men vad berättar Thunman egentligen? Han nämner två bröder, två karoliner som dog i Ukraina. De var söner till greve Nils Gyldenstolpe som ägde Noor i början av 1700-talet. Greven själv avled samma år som hans söner stupade, 1709, så nog fanns det skäl för de ordlösa kval och bekymmer som drabbade änkan och modern. Men detta är det enda Thunman säger om Noor. Hans dikt handlar egentligen om sommarvinden som kan sucka tungt och viska mörkt kring

den gamla gården, men som också kan spela och svinga och tumla och dansa och gnola och sjunga så glatt. Parken kring Noor, som Olof Thunman dagligen såg från sitt hem, får spegla hans eget lynne, både det mörka och tunga och det ljusa och tumlande glada.

Olof Thunman är besjälad och besatt av två stora ämnen: naturen och det för-gångna. Han inspireras inte bara av karolinernas epok eller av medeltidens kungaval vid Mora stenar, han söker sig ner i tiderna förbi kristna martyrer och förbi Balder och Oden och Tor till den äldsta religion som funnits i Norden, trädkulten. Han förstår de forntida förfäder som trodde att andarna har sina boningar i träden. Han skriver om träd, han ritar träd, det verkar ibland som om träden var hans personliga vänner. Han skulle säkert ha förstått en rad hos Hjalmar Gullberg: "I orons dagar är ett träd till nytta".

Så här skildras naturmänniskan Thunman redan 1933 i en artikel av Erik Wästberg:

Den tretungade vindflöjeln på en av slottets flygelbyggnader, bör vara samtida med de i dikten omnämnda bröderna.

Noor slott, Knivsta. 1942.

DEN KAROLINSKA GÅRDEN

Sommarvinden suckar så tungt och viner
sorgset ibland om kvällen i parkens trån.
Han sjunger en minnessång om två karoliner,
två bröder från Noor, som föllo en gång i Ukrän.

Han viskar så mörkt i allén, när aftonen skymmer,
om människors öden i farna och blodiga år,
om en moders hjärta, om ordlösa kval och bekymmer,
om hopp och förtvivlan och aldrig helade sår.

Men om dagen spelar han glad bland lindar och ekar,
medan solskenstimmarna knyta sin skimrande väv.
Och han svingar sig med i barns och fjärilars lekar
och drar brisar på sjön och tumlar i bugande säv.

Han dansar så lätt kring skogar och mognande gården
och gnolar och sjunger i vajande lundar och snår,
som funnes det inga sorger mera i världen
och ingen jämmar och inga oläkta sår.

"Han vet var strömstaren bor och var
svanarna häcka, var sjön är bråddjup och
ormbunksblomman växer. Det sveper histo-
ria, sägner och skrock kring honom, där
han sätter sina broddade pjäxor i leran.
Det sjunger av gamla visor och mumlar av
glömda besvärjelseramsor, när han slår
i tallarna med sin käpp - vårdkasen
brinner för bönderna i Ulleråker, Fast-
jängn ristar runor vid Ängsvreta by och
med tjutande följe rider den enögde Od
genom Olands skog."

Vandringarna i naturen gav konstnärlig
frukt. Thunman lämnade ibland ett slags
årstidsrapporter i både ord och bild i
Upsala Nya Tidning. Under hans egna
teckningar, där ofta ett fint utmejslat
träd dominerade, stod hans dikt. Den
kunde heta Höst, Vinernatt, Knivstavår,
Den sena våren och - när äntligen natu-
ren började leva igen - en jublande be-
friad Undret har skett!

Men också bygdens gamla minnen fångade
hans fantasi. Han skrev dikter om al-
tarskåpet i Knivsta kyrka och om klock-
stapeln, och han skapade själv vindflö-
jeln på klockstapeln, en Staffan ridan-
de i sporrsträck. Och det är Staffans-
kulten i Knivsta, de våldsamma ritterna
och upptågen till annandag jul, som han

levandegör i den andra här återgivna
dikten, *Staffansskedet*. Hur livliga och
åskådliga är inte dessa strofer! Det är
en konstnär och fantasimänniska som *ser*
alltsammans.

Några få dikter har gjort Olof Thunmans
namn känt utanför Upplands gränser: Läm-
ner gemaken, vandrer ur salen, Här lig-
ger landet och - naturligtvis - Vi gå
över daggstänkta berg, vilken enligt upp-
gift har översatts till de flesta språk
och sjunges lika taktfast av eskimåer på
Grönland och av pilgrimer på väg till Mecka.

De som kände Olof Thunman betonar ofta
det lyckligt ansvarslösa i hans bohème-
natur. Erik Wästberg kallar honom "rid-
daren av landsvägen och bågaren, upplands-
skalden, forskaren, kompositören, sånga-
ren och målaren". Det låter imponerande
i sin mångfald. Men Wästberg tillägger:

"Han är en hedning från Ärlinghundra of-
ferlundar, han är vild och mild och
stark och svag. Han har ingenting: in-
tet yrke, inga pengar och inga sorger.
Här sitter en av de heligt lata, förkla-
rar han:

Gån tyst förbi! Ty suveränt här vilar
en lat och loj och lycklig lazzaron."